

Vindinge Kirkegård Roskilde Stift

en historie om anlæg og indvielse
af en ny kirkegård i 1998

Af Andreas Bruun

Det sensationelle ved Vindinge Kirkegård er sognets utilbøjelighed til at følge det almindelige udviklingsmønster fra kiste- til urnebegravelse.

Vindinge sogn rummer godt og vel 2.000 sjæle i en hyggelig og selvbevidst lille by, der ligger så tæt på Roskilde, at man forledes til at betragte den som forstad. Men deri tager man gruelig fejl. Livet og holdningen i byen er langt fra forstadsagtigt - det afspejler snarere en rigtig gammeldags landsby. Og heri ligger måske forklaringen på, hvorfor jordfæstelse i kister stadig er så almindelig i Vindinge, og hvorfor andelen af urnebegravelser kun på det sidste er kommet op på lidt over 60%, hvor man ellers kunne forvente en andel på omkring 80-85%.

Om det så er udtryk for konservatisme eller for nytænkning er svært at sige. Den almindelige tendens indenfor de sidste år viser som bekendt en stagnation i udbredelsen af ligbrænding og urnebegravelser, men i Vindinge skete dette meget tidligere, og på et lavere niveau - på de godt og vel 60% urner.

Nuvel, efter 5 års samarbejde med Vindinge menighedsråd mener jeg at kunne forklare det afvigende mønster med et både-og: man har dybe rødder og alligevel fingeren på pulsen i Vindinge.

Udover dette særpræg er der ikke noget usædvanligt ved historien om Vindinge Kirkegård, men læs bare videre.

De kirkelige anlæg ligger samlet i den nordlige del af byen, og består af kirken på den gamle kirkegård, sognehuset vest for kirkegården, præsteboligen nord for sognehuset, den nye kirkegård lige nord for præsteboligen, og endelig graverhuset sydøst for den gamle kirkegård. Tilsyneladende et opsplittet anlæg, men som følge af de overskuelige størrelser og afstande fungerer det smukt og sammenhængende. Menighedsrådet har, for

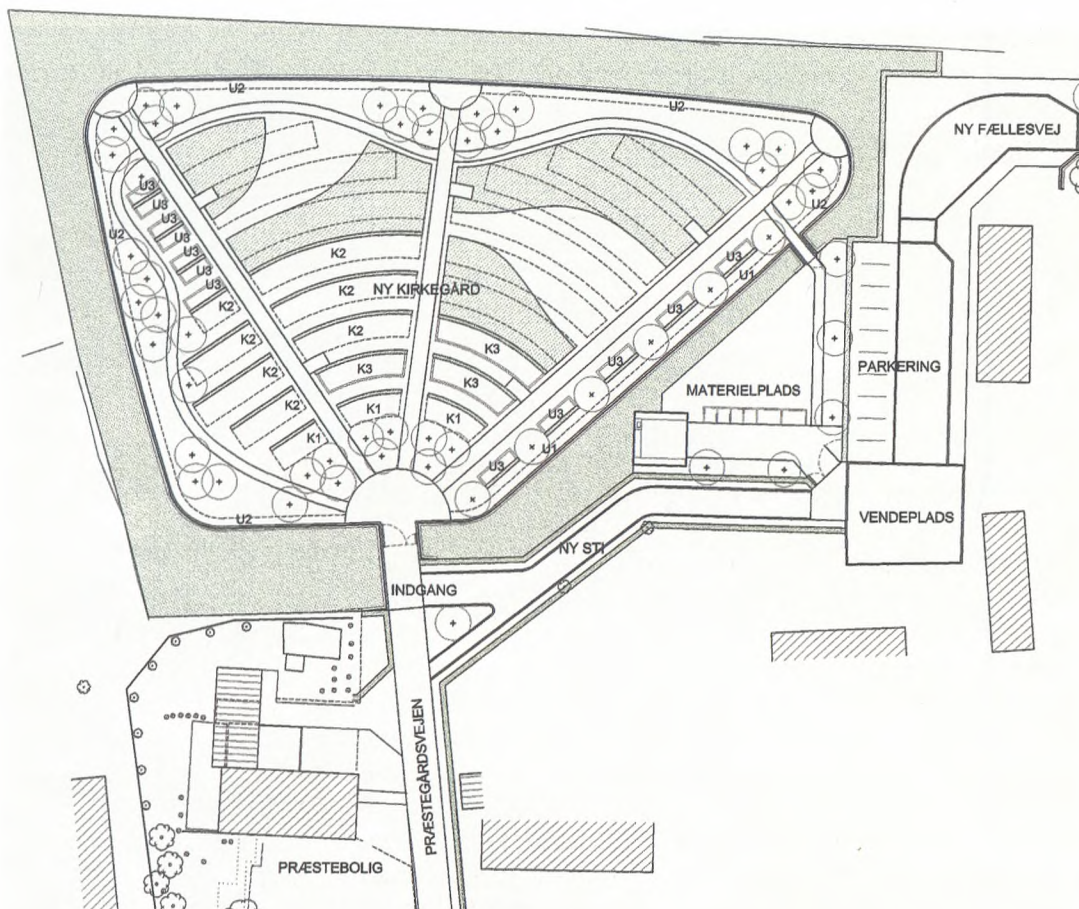

at understrege det entydige, valgt kun at tale om én Vindinge Kirkegård, desuagtet der findes to, den gamle omkring kirken og den nye uden kirkebygning eller kapel.

Den nuværende kirkebygning er fra 1874-75 og bygget i ny-romansk stil. Den afløste en gammel kirke, der var blevet så skrøbelig, at den måtte erstattes. Kirkegården kan stamme helt tilbage til Absalons tid, hvor Roskilde Kapitel fik tildelt „gods“ i Vindinge. I forbindelse med nybygningen blev kirkegården udvidet og hegnet med røde teglmure. Siden da er kirkegården blevet udvidet en gang mod vest, og et lille kapel er opført i det nord-

Vindinge kirkegårde set fra luften, den ene omkring kirken og den anden uden kirkebygning og kapel.

Foto: Kristian W. Danielsen, Agrodan

Oversigtsplan over den nye del af Vindinge kirkegård.

vestlige hjørne. Kirkegården dækker i dag et areal på knap 3.000 kvm., inklusive de bebyggede arealer.

Kirkegården fremstår tydeligt i bybilledet med sin fremskudte beliggenhed, omgivet af veje. Den markante kirkebygning og kirkegårdsmuren har et fælles præg, som får det samlede anlæg til at fremtræde roligt og homogent. Kirkegården er beskeden, åben og overskuelig. Den er rationelt opdelt i gravfelter, som på traditionel vis er indrammet af stedsegrønne hække. Af gravtyper findes kun traditionelle kistgrave, traditionelle urnegrave og så en fællesgrav for anonyme urner i græs.

I 1988 blev der udarbejdet en reguleringsplan, der efter de sædvanlige procedurer blev godkendt som styringsværktøj for kirkegårdens udvikling.

Fællesgraven og dens nærmeste omgivelser blev i 1994 reguleret og forskønnet indenfor reguleringsplanens rammer, og i 1995 blev der udarbejdet tilstandsrapport og handlingsplan, som justerer og konkretiserer den

godkendte reguleringsplan. Som følge af manglen på kistegravpladser blev det i 1996 nødvendigt at efterforske hvert et hjørne på kirkegården for at finde plads til flere kister, alt for at kunne klare efterspørgslen, indtil den nye kirkegård måtte være blevet anlagt og indviet.

Den nye kirkegård/udvidelsen

Sagens akter går helt tilbage til 1975, hvor menighedsrådet ansøger Provstiudvalget om tilladelse til at erhverve et velbeliggende areal til:

„...anlæg af den kirkegårdsudvidelse, som ganske vist ikke er påtrængende nødvendig i dag, men som den udvikling indenfor sognet, som foregår i dag, vil blive det indenfor en så overskuelig årrække, at det er nødvendigt allerede nu at der sikres det nødvendige areal til en udvidelse.“

Denne ansøgning viser, at menighedsrådet også den gang havde fingeren på pulsen, at de kendte til den barske virkelighed - men at det skulle tage 23 år at nå frem til ibrugtagning af den nye kirkegård, havde man nok ikke forestillet sig.

I 1982 blev arealet godkendt af embedslægen som begravelsesplads, forudsat dræning blev udført, og med denne godkendelse begyndte de konkrete forhandlinger om erhvervelse af arealet.

I 1985 blev den nødvendige lokalplan endeligt vedtaget af Roskilde Byråd.

Efter 10 års tovtrækkeri mellem alle involverede parter om almindelig køb eller ekspropriation af arealet og om vurderingen af behovet for udvidelsen, følte menighedsrådet sig endelig så sikker i sadlen, at de i 1995 turde igangsætte de første skitser til den nye kirkegård.

I 1996 forelå et konkret projektforslag, og så gik det pludselig hurtigt. Forslaget blev godkendt af alle instanser og i begyndelsen af 1997 lå hovedprojektet færdigt. Det blev hurtigt behandlet og godkendt af de respektive myndigheder, og så gik det slag i slag med udbud, licitation og selve anlægsarbejdet, som blev afleveret samme år den 1. december.

Den 1. juni 1998, på 2. pinsedag, blev kirkegården indviet af biskop Jan Lindhardt og sognepræst Jes Nysten - og kort tid efter blev den taget i brug. Menighedsrådets ankermand gennem alle årene var og er en uopslidelig Karen Groth fra 1975-ansøgningen til 1998-indvielsen.

Kirkegårdslågen er udført af egetræslister, monteret med bred afstand på en gråmalet stålkonstruktion. De rå trælisters stråler op som den opadgående sol, eller breder sig som stjerne bag lågen.

Foto: Kevin Kristensen.

Projektbeskrivelse af den nye kirkegård

Det godt 6.000 m² store areal ligger nord for den gamle kirkegård, og vil fremover være en del af byens afgrænsning mod de åbne marker mod nord. Det var og er omgivet af landbrugsbygninger og boliger. Arealet henlå som forladt landbrugsjord og bar præg af manglende udnyttelse og udflydende grænser. Det lå lavt i forhold til omgivelserne, fremstod reelt som en stor lunke i terrænet, omgivet af uplejet vegetation og elmetræer, smittet af elmesygen.

Adgangsforholdene

Som foreskrevet i lokalplanen er der anlagt et nyt vej- og parkeringsanlæg, fælles med de omkringliggende boliger. Den nye vejadgang ligger bagvendt for vejadgangen til den gamle kirkegård. Den kun 60 m lange „Præstegårdsvej“ fungerer dog som den daglige og ceremonielle navlestreng mellem kirke og kirkegård, og sikrer en tydelig sammenhæng mellem de to kirkegårde. Sognepræstens bil og rustvogne er fremover de eneste køretøjer, som må befærde Præstegårdsvejen.

Indgangspartiet

Indgangen sker i forlængelse af „Præstegårdsvejen“ igennem en 4 m bred port mellem kampestensgærder. Porten eller kirkegårdslågen er udført af egetræslister, monteret med bred afstand på en gråmalet stålkonstruktion. De rå trælisters stråler op som den opgående sol, eller breder sig ud som stjerne bag lågen. Lågen syner ikke af meget, den giver i lukket stand fuldt indblik til kirkegården - og ikke desto mindre er den detaljen, som der er kælet mest for i projektet.

Indenfor porten er anlagt en halvcirkulær forplads, hvorfra hele begravelsesarealet kan overskues - mod nord hæver terrænet sig fra en halv meter til knap to meter over forpladsens niveau.

Det store gravrum

Selve kirkegården er udformet som en stor lysning indrammet af et 80 cm højt kampestensgærde. Terrænet indenfor gærdet er fyldt op og reguleret til en jævn, svagt skålformet flade. Bag gærdet er der fyldt op og terrænet er reguleret jævnt med eksisterende terræn langs skel og grænselinier.

Kirkegårdens forplads eller "foyer" er en befæstet halvcirkel, hvorfra hele begravelsesarealet kan overskues og hvorfra stier stråler ud som i en gåsefod.

Foto: Kevin Kristensen.

Med dette hovedgreb blev arealets fremtoning som et „hul“ elimineret, og et nyt veldefineret rum blev skabt. Arealerne mellem gærde og skel og grænser er plantet til med buske og træer i naturlig sammenhæng med den eksisterende hjemmehørende vegetation på naboarealerne.

Stierne

Det store gravrum er formet som en stor lysning, indrammet af et lavt kampestensgærde. Mellem gårdet og de ydre skel er arealet plantet til med buske og træer i sammenhæng med den hjemmehørende vegetation på naboarealerne.

Foto: Kevin Kristensen.

Fra forpladsen stråler stier ud over fladen i en såkaldt „gåsefod“ frem til tre bænkepladser ved det nordlige gærde. Forpladsen og bænkepladserne er befæstet med chaussésten, kantet af brosten, mens stierne er befæstet med grus og små perlesten. Fra forpladsen udgår yderligere en sti mod vest. Den er smallere end de andre og er „befæstet“ som armeret græs. Den slynger sig langs gårdet, krydser de tre hovedstier og munder ud i materialepladsen mod syd-vest.

Gravpladserne

Af det udarbejdede program fremgik, at der på den ny kirkegård skulle tilstræbes en kapacitet på 370 kistegrave og 300 urnegrave, når arealet var fuldt udnyttet. Som anført i begyndelsen af historien, er der en usædvanlig fordeling mellem kiste- og urnegrave. Det var også besluttet, at der som følge af kirkegårdens begrænsede størrelse kun skulle opereres med fire forskellige gravstedyper: traditionelle kistegrave, traditionelle urnegrave, kistegrave i græs og urnegrave i græs.

I store træk er urnegravene i projektet blevet udlagt langs gærdet, og kistegravene på den åbne flade. Kirkegården rummer i den udførte skikkelse ikke den programmerede kapacitet, men ved nedlæggelse af den slyngede sti og udvidelse af bueslagene, vil kapaciteten, når det måtte blive aktuelt, komme meget tæt på det forudberegnete antal grave.

Kirsebær- og Paradisæbletræer er plantet frit i det klippede græs, og langs gærdet mod øst er anlagt staudebede med Liljer og Storkenæb.

Foto: Kevin Kristensen.

Kirkegårdens fremtoning i de første år

Belært af erfaringerne fra de mange kirkegårdsudvidelser i 1970'erne, hvor alle gravarealerne fra begyndelsen blev udlagt i græs og kun langsomt blev møbleret med gravsteder, er der i Vindinge lagt an til en trinvis ibrugtagning af kirkegården.

For at skabe en vis intimitet fra begyndelsen anlægges omkring halvdelen af kistegravene først når behovet for disse måtte opstå. Arealet for disse resterende pladser er tilplantet med buske og lette træer i svungne bede opdelt af græsflader. Det forventes at disse plantninger, udover at bidrage til en rigere stemning, også vil være en driftsmæssig besparelse.

Serviceanlæg

I det trekantede areal mellem kirkegården og det fælles vejanlæg er indrettet de fornødne service-faciliteter. Et fint kvadratisk udhus, som arkitekt Per Axelsen har stået for, afslutter en befæstet gårdsplads med depotbåse, og bag denne er udlagt areal til planteskole og/eller kompostplads.

Vejledning om gravsteder og gravsten

Menighedsrådet har interesseret sig meget for åbningen af kirkegården, åbning forstået på flere måder. Efter en grundig drøftelse her i foråret besluttede rådet at lade en vejledning udarbejde, en vejledning som skulle orientere Vindinge-borgerne og de kommende gravstedsejere om projektet, og gerne bidrage til forståelse for det nye anlæg. En helt ny kirkegård kan være meget svær at begribe for lægfolk.

Vejledningens indledning lyder som følger, og er et resumé af projektbeskrivelsen:

Kirkegården er anlagt som en stor lysning indrammet af et kampestensgærde. Arealerne bag gærdet er tilplantet med buske og træer, der med tiden vil vokse sig så store, at kirkegården kommer til at fremstå som en lysning i skoven.

Lysningen, det store gravrum er en skålformet flade, der stiger og åbner sig mod nord. Fra forpladsen stråler stier ud over fladen som i en gåsefod. Stierne giver adgang til bænkepladser ved gærdet og danner skel mellem afdelingerne.

Omkring pladserne og langs gærdet er plantet Kirsebær- og Paradisæbletræer frit i det klippede græs, og langs gærdet mod øst er anlagt staudebede med Liljer og Storkenæb.

For at skabe en vis intimitet, og få skabt den smukke have allerede ved kirkegårdens ibrugtagning, er den nordlige del af fladen delvist tilplantet med Fjeldribs og Skovfyr.

Disse midlertidige plantninger kunne i deres form minde om sommerfuglevinger - det samme motiv som findes i kirkegårdslågen ved indgangen.

Området med de midlertidige plantninger dækker gravpladser, som først kan tages i anvendelse, når de i dag ledige gravpladser er ved at være beslaglagt.

Dette forventes at ske samtidig med, at randplantningen og de fritstående træer er vokset så meget til, at de midlertidige plantninger kan undværes.

*Andreas Bruun, Køge.
Landskabsarkitekt m.d.l.*